

Salvador Cardús

‘Conspiracionitis’

La vida política, en períodes tan oberts a grans canvis com el que ara viu el nostre país, convida a fer que es multipliqui la publicació de tota mena d'especulacions que tenen l'objectiu de forçar el curs dels esdeveniments en la direcció desitjada, imposant una interessada interpretació dels fets. Dit d'una altra manera: vivim uns temps en què, en la mesura que els fets no manifesten per ells mateixos una intencionalitat clara, esclaten tota mena d'anàlisis sobre la realitat política que aspiren a imposar la pròpia versió de la realitat, amb la pretensió de desmascarar els propòsits pèrfids i ocults dels adversaris. En resum: que estem abonats –i condemnats– a uns alts atacs de *conspiracionitis* aguda que no fan altra cosa que afegir encara més fum a la confusió existent. Si els politòlegs em permeten la gosadia, m'atreviré a establir el següent principi general: el nivell de *conspiracionitis* en un sistema polític és la mesura més exacta del seu grau d'entropia.

L'ÈXIT de la *conspiracionitis* es deu al fet que tota teoria sol ser més creguda com més estrambòtica arriba a ser. Aquesta és una lògica ben coneguda, i no tan sols en el camp de la política. Tant per la via de les teories del coneixement com de les de la comunicació, sabem que, si bé les interpretacions més recargolades de la realitat no solen ser les que més s'hi acosten, en canvi són les que acaben sent més creïbles. Recordem el vell principi conegut com *la navalla d'Occam*, conegut també com a principi d'economia o de simplicitat i que, en les seves diverses versions, recomana limitar-se a considerar les causes suficients per explicar un fenomen, sense complicar-les més del que és necessari. Així mateix, tenim els coneguts experiments en comunicació del psicociòleg Alexander Bavelas, antic professor a Stanford i al MIT (Massachusetts Institute of Technology), que van mostrar que, entre una interpretació senzilla i correcta i una d'envitricollada i errònia sobre un mateix fet, la intuïció porta, equivocadament, a percebre com a més versemblant la segona que la primera.

ELS AVANTATGES de les teories conspiratives, d'altra banda, són molts. Primer, perquè, en ser judicis d'intencions, difícilment poden

GETTY

Les teories conspiratives tenen força perquè la sobreinterpretació de la realitat és el millor instrument per manipular-la

ser refutades. Segon, perquè la negació de tals intencions per part de qui se suposa que les té no fa altra cosa que reforçar la credibilitat de l'acusació. Tercer, perquè a partir d'un fet, un parell de rumors i tres confidències, es pot arribar a muntar una gran cavil·lació interpretativa. Quart, perquè la força de les teories conspiratives deriva del fet que la sobreinterpretació de la realitat és el millor instrument per manipular-la. I cinquè, perquè no he vist mai que ningú s'hagi vist obligat a reconèixer l'error d'una teoria conspirativa. N'hi ha prou muntant-ne una altra que integri la primera en una versió encara més refinada.

LA MEVA OPINIÓ, situat en aquest pla general de reflexió i a la vista d'alguns casos que he pogut observar de prop, és que la vida política és més plena de distraccions, d'impro-

visacions i d'incompetències que no pas de control de la situació, de càlculs i d'astúcies. És cert que hi ha casos en què són els mateixos protagonistes de les distraccions o del descontrol i la incompetència els qui miren de dissimular donant explicacions confuses que, passant la culpa als adversaris, els fan semblar més atents, previsors i eficaços del que són. Reconeixent que s'han distret, que no sempre es pot tenir tot lligat o que bona part de l'acció política és teatre, restarien transcendència a la vida política. Per tant, les teories conspiratives acaben sent especulacions interpretatives sobre un joc que en ell mateix és especulatiu i contingent. No és estrany, doncs, que certes anàlisis polítiques s'assemblin tant a les que fan els grans experts en futbol, que sembla que són capaços de convertir un joc atzarós en gairebé una disciplina científica.